

Povzetek

V času, ko Slovenija plameni v nizu ljudskih vstaj, se *Boris Vezjak v uvodniku* sprašuje, od kod se razvije tak občutek izrednosti, zaradi katere mnogi nenadoma čutijo poklicanost k sodelovanju, ali se vsaj čutijo nagoovorjene. Ker se zgodovinskosti teh vstaj še ne zavedamo dovolj, a slutimo njihovo izjemnost, želimo biti zraven, pravi, in razmišlja o križišču smeri, na katerem so se protestna gibanja zdaj že znašla. "Trenutno vprašanje ni le, kdo in na kak način lahko ponudi alternativo, temveč kako jo narediti konsenzualno in široko podprto. Takšno, ki ne bo le alternativa tej oblasti in politični eliti, temveč družbenemu in gospodarskemu sistemu. Ko ljudstvo želi menjati politiko, je gotovo ne želi le zaradi nje same."

Družbenim razmeram v Sloveniji sta se *v pogovoru* posvetila tudi urednik za družboslovje *Ciril Oberstar* in sindikalist *Goran Lukič*, ki se pri Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije ukvarja s trgom delovne sile, socialnim področjem in migracijami. Lukič med drugim ugotavlja, da trdi klasični industrijski sindikalizem ni več prevladujoča oblika sindikalnega gibanja, kajti pojavile so se nove heterogene skupine predvsem prekarnih delavcev: migranti, samozaposleni, honorarni delavci ... Sindikati se danes že povezujejo s civilno družbo, da bi bili skupaj močnejši. Na vprašanje, ali se sindikati s svojimi sedanjimi akcijami ne izpostavljajo očitku, da so politični, Lukič odgovarja, da jih slovenska vladajoča politika, takoj ko se začnejo boriti za širše socialne pravice delavcev, za socialno državo, obtoži, da se obnašajo kot stranka. Toda razlike so velike: politične stranke zastopajo trde interesne politike, sindikalno gibanje pa je del javne politike. Slovenske politične stranke so se dejansko otrese vsake odgovornosti do socialne države in postale zgolj interesno združenje za obrambo naslednjega štiriletnega mandata.

Tematski sklop, ki sta ga pripravila gostujoča urednika kulturolog *Mitja Velikonja* in sociolog *Dejan Križaj*, je posvečen turizmu in njegovi vlogi v sodobni družbi. Kje vse so priložnosti za nadgradnjo turizma, za redefiniranje osnovnih turističnih paradigem, za nove trajnostne pristope, za turistične inovacije, za nove emancipatorne potenciale? Kje je turizem samo še eno od sredstev kapitalistične hegemonije, kje – ali sploh – človekove individualne in širše družbene osvoboditve? Je turizem res izključno le še ena variacija na temo komercialne in ideološke inkorporacije ali pa lahko ponuja sredstva in načine razodtujitve človeka, alternative obstoječemu, odpira prostore svobode in samouresničevanja? Lahko turizem ponuja radikalno drugost, ne samo nebolečo, konformno drugačnost? Pet sodelujočih avtorjev se je problematike lotilo z različnih zornih kotov.

Antropologi so se med zadnjimi pridružili raziskovalcem turizma in *Tatiana Bajuk Senčar* na primeru Bohinja, kjer so prebivalci z referendumom preprečili gradnjo hotela v zavarovanem območju, pokaže, da se

turistična praksa odvija tako na globalnem kot na lokalnem nivoju, nanjo pa vplivajo tudi številni dogodki in akterji, ki niso povezani s turizmom.

Soavtorji *Aleksandra Brezovec*, *Petra Zabukovec Baruca* in *Zlatko Jančič* se sprašujejo, kdo je odgovoren za t. i. odgovorni turizem: potrošniki ali ponudniki. V turizmu so potrošniki in ponudniki medsebojno povezani in odvisni podsistemi, zato avtorji ponudijo model štirih vzvodov rasti odgovornega turizma: trajnostni razvoj proizvodov ali storitev, energijsko optimiranje procesov, odgovorno ravnanje z zaposlenimi ter partnerske odnose s potrošniki.

Ustvarjalni turizem je nov pojav, ki je izšel iz kulturnega turizma. *Dejan Križaj* predstavi nekaj primerov nove prakse in ob njih ugotavlja, da bi lahko turizem iz pojava, ki sprošča, odklaplja ali celo poneumlja, na vsaj nekaterih področjih prešel v pojav, ki spodbuja tudi osebni in družbeno-kulturni razvoj.

Nena Močnik opisuje podobo Slovenije kot cilja turističnih potovanj, ki se je izoblikovala na konstruktivni pretežno kmečke domačnosti in domačijskosti, izhajajoče iz 19. stoletja. S selektivnim prikazom kultur, z romantiziranjem in mitiziranjem turizem pomembno prispeva h gradnji in obnovi kulturnih identitet in ustvarjanju stereotipov. Pri tem gre za t. i. medkulturni dialog, ki pa ga je potrebno razlikovati od večkulturnosti kot dolgoročnega sobivanja različnih kultur.

T. i. zgodovinski turizem načrtno ustvarja podobe avtentičnosti kultur, ki naj ne bi bile kontaminirane s turizmom. *Mitja Velikonja* se sprašuje, zakaj so sledi in dediščina nekdanje jugoslovanske federacije turistično zanimivi in kakšne kulturne razsežnosti in ideološka ozadja ima zadnje čase popularni "jugo-turizem". V takem turizmu skonstruirana Jugoslavija in njena eksotičnost glede na sedanost je ideološko interpretirana na dva načina: v negativnem smislu kot zgled avtoritarnosti, nedemokratičnosti, balkanskosti; v pozitivnem pa kot nekoč že uresničena utopija, mesto spomina na večkulturno in socialno varno preteklost, začetek sprave sprtih narodov in kot spodbuda za razmišljanje o alternativah obstoječemu. Vse to nosi tudi nedvomno močne emancipatorne potenciale.

V *Kulturni diagnozi* *Tanja Tolar* poroča o razstavi del Damiana Hirsta, ki je bila to jesen odprta v galeriji Tate Modern v Londonu. *Marko Golja* ocenjuje zbirko haikujev bosansko-slovenskega pesnika Josipa Ostija z naslovom *Objemam te in poljubljam v vseh barvah Marca Chagalla* kot nekaj najlepšega, kar nam je slovenska poezija dala v zadnjih letih.